

KAPITALAN TEATROGRAFSKI PROJEKT

PREMIJERE
FESTIVALI
RAZGOVORI
MI U SVUETU

VOX
HISTRIONIS

AKTUALNOSTI
ANECDOTE
TEORUA

NOVE KNJIGE

SJEĆANJA
DRAME

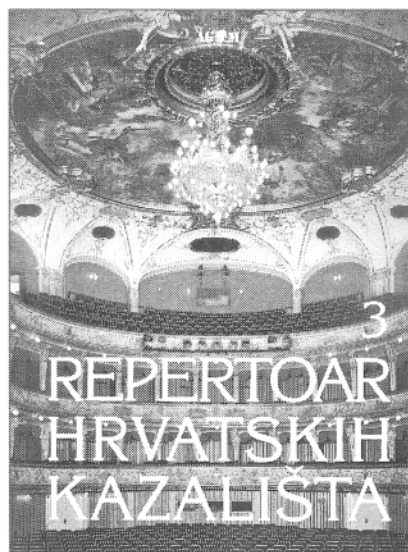
Repertoar hrvatskih kazališta – Knjiga treća

Prvi dio: REPERTOARI

Drugi dio: ABECEDNI POPISI I KAZALA

Priredio i uredio Branko Hećimović

**Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – AGM
Zagreb, 2002.**

Kada su 1990. godine objavljena dva sveska *Repertoara hrvatskih kazališta 1840-1860-1980* kao rezultat rada na znanstvenom projektu (danas Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, priređivač i urednik Branko Hećimović u *Uvodnim glosama* naglasit će kako se rekonstrukcija repertoara nametnula kao primarno fundamentalno istraživanje odnosno primarni zadatak. Doista, radilo se o ostvarenju kapitalnoga teatrografskoga projekta koji će tada napokon ispuniti golemu prazninu u fundamentalnim istraživanjima jedne relativno mlade humanističke discipline, postavši višestrukim *conditio sine qua non* priručnikom u širokom rasponu njegove "upotrebe" kada je riječ o temi kazališta, od teatrologijske znanosti do kazališne prakse. Podrazumijeva se kako su fundamentalna istraživanja uvijek svojevrsni *work in progress*, kao tip projekta za koji se pretpostavlja nastavak i nakon što se obradi

određeni segment povijesnoga vremena, ali i kao projekt koji je istodobno otvoren nadopunama potaknutima novootkrivenim činjenicama ili strukovnim spoznajama i kriterijima: stoga se moglo očekivati da će se nastaviti projekt obrade i rekonstrukcije nacionalnih kazališnih repertoara i nakon 1980. godine, koja je tada određena kao donja dijakronijska granica, pa se tako – punih dvanaest godina poslije prvih dviju! – pojavila i treća knjiga *Repertoara hrvatskih kazališta*, koju je također priredio i uredio Branko Hećimović. Ona se sastoji od dva komplementarna dijela, ali za razliku od prethodnih i s obzirom na daleko manji obrađivani vremenski odsječak – oba su u jednom svesku: prvi dio su obrade i rekonstrukcije repertoara popraćene kratkim povijesno-leksikografskim uvodima, a drugi abecedni popisi i kazala koji omogućavaju korištenje repertoarnih podataka. Po svom sadržaju i prema primijenjenim načelima obrade i dvodijelnom sastavu, treća knjiga *Re-*

pertoara hrvatskih kazališta neposredni je nastavak spomenutoga izdanja *Repertoara hrvatskih kazališta 1840-1860-1980*, iskazujući to i nadovezivanjem na posljednji broj obrađene temeljne jedinice u prvoj knjizi (13688), a prezentirajući novih 5900 temeljnih jedinica. Međutim, razlike kako "sadržajne i predmetne, tako i obradbene i rekonstrukcijske naravi" Branko Hećimović u predgovoru precizno razjašnjava slijedom svih sedam repertoarnih cjelina, među kojima je samo prva u potpunosti kronološki nastavak u prethodnim knjigama obrađenih repertoara profesionalnih kazališta, družina i grupa (*Repertoari kazališta, kazališnih družina i grupa 1981-1990*). U drugoj cjelini (*Repertoari festivala, smotri i susreta 1981-1990*) nastavljaju se nizati jedinice prethodno obrađenih repertoara festivala, smotri i susreta koji traju i tijekom osamdesetih, ali se sada pojavljuju obrađeni i oni koji, iz različitih razloga, nisu bili zastupljeni u prvoj knjizi, a također se nastavljaju održavati i u tom desetljeću – Muzički bienalle Zagreb, Revije, Tjedni i Dani Kazališne zajednice Rijeka, Zagrebačko ljeto i Osorske glazbene večeri. Preostale su cjeline zapravo dopune, pa se tako u trećoj (*Dopune Repertoara hrvatskih kazališta 1840-1860-1990*) nalaze sada istraženi i obrađeni repertoari kazališta, kazališnih grupa i družina, mahom kratkoga trajanja, ali kazališno i kulturološki važne pojave (primjerice, Varaždinsko hrvatsko kazališno društvo 1898-1899), kao i repertoari festivala, smotri i susreta (primjerice, Tjedan kulture, Zagreb, 1938, ili Zagrebačke ljetne večeri, 1958-1976). Četvrta je cjelina *Repertoar Akademije dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu 1950-1990*, u kojoj je prezentiran popis izvedbi te središnje umjetničke obrazovne institucije koju pohađaju glumci i redatelji koji kreiraju scensku sliku hrvatskoga kazališta od druge polovine dvadesetoga stoljeća sve do danas. U petoj cjelini obrađen je *Repertoar hrvatskih kazališta izvan Hrvatske* (Hrvatsko državno kazalište, Sarajevo, 1941-1945; Hrvatsko državno kazalište, Banja Luka, 1941-1944; Hrvatsko narodno kazalište, Subotica, 1945-1950; Narodno pozorište, Hrvatska drama, Subotica, 1951-1958) pa se uključivanjem i tih repertoarnih rekonstrukcija nedvojbeno mijenja zemljovid hrvatske kazališne kulture.

Prema Hećimovićevim riječima, inicirane novijim teatrološkim istraživanjima i kriterijima, šesta i sedma cjelina – *Repertoari važnijih dobrovoljačkih, amaterskih,*

poluprofesionalnih, studentskih i alternativnih kazališta, kazališnih družina i grupa 20. stoljeća i Repertoari festivala studentskih kazališta, kazališnih družina i grupa i mladog teatra (IFSK i Dani mladog teatra) – teatrografski usustavljaju povijesno i kulturološki izvanredno važne pojave, s jedne strane, neprofesionalnih kazališta, kazališnih družina i grupa koje su u određeno doba imali veći i zapaženiji udio u kazališnom stvaranju svojih regionalnih sredina (primjerice, od dubrovačke Hrvatske diletantske pozorišne /kazališne/ družine 1903-1915, zagrebačke Matice hrvatskih kazališnih dobrovoljaca 1923-1945, Sokolskog lutkarskog kazališta na Sušaku 1933-1935, karlovačkog Dramatskog društva 1932-1938, do Družine mladih 1940-1946...), a s druge strane onih poluprofesionalnih studentskih i alternativnih kazališta, družina i grupa koje su u drugoj polovini dvadesetoga stoljeća u organizacijskom modelu i po umjetničkim (često i inovacijskim) dosezima tvorile dinamičnu sliku, kako to volimo reći, kazališnoestetskoga pluralizma. U predgovoru Hećimović s razlogom detaljno opisuje nastanak repertoara upravo iz te šeste cjeline, istodobno elaborirajući dvije problemske razine – rekonstrukcijske i terminološke naravi. Kad je riječ o dobrovoljačkim, amaterskim, poluprofesionalnim, studentskim i alternativnim kazalištima, družinama i grupama, temeljni je problem bio pronalaženje dokumentarističke građe (cedulje, programi, plakati, repertoarne knjige...) – o pohrani koje inače nedovoljno vode računa čak i profesionalne kazališne institucije! – pa se u slučaju tih repertoara doista mora govoriti o rekonstrukcijama, a ne o obradama. Utvrđivanje elementarnih podataka za temeljnu jedinicu odnosno predstavu značilo je i traganje po novinskim izvorima (najave, reportaže, kritike, obavijesti, razgovori...), konzultiranje s bivšim članovima i suradnicima tih kazališta, družina i grupa, pri čemu je u takvim uvjetima rekonstrukcije eventualno ostao neutvrđen datum i mjesto održavanja posljednje predstave, kao i ukupan broj odigranih predstava. U problematizaciji terminološke naravi Hećimović će postaviti pitanje o kriterijima u atribuiranju profesionalnih i neprofesionalnih kazališta, družina i grupa kao alternativnih, smatrajući kako je sadržajno-estetska i terminološka definicija kazališne "alternative" više teorijske nego teatrografske naravi, i u tom smislu pragmatično se priklanjajući etimologiji i leksikografskoj praktičnosti. Ako se pretpostavlja širenje repertoa-

ra novom sadržajnošću, obrada i rekonstrukcija temeljnih repertoarnih jedinica ima pak čvrsto definirano pozicijsko uporište primjenjivano u prvoj knjizi, fleksibilno šireći opseg uobičajenih podataka o autorima predstave s obzirom na, primjerice, afirmaciju pojedine umjetničke struke, kao što je to slučaj s dramaturgom predstave. Također, svaki obrađeni repertoar ima svoj općenito utemeljen uvodni teatrologijski tekst o glavnim obilježjima pojedinoga kazališta, družine, skupine, festivala, susreta ili smotre odnosno repertoara u tom razdoblju, pri čemu se ti uvodi razlikuju s obzirom na autore, među kojima su većinom teatrolozi, ali ponekad i umjetnički voditelji kazališta (npr. Vitomira Lončar o Maloj sceni, Branko Brezovec kao koautor uvodnika o Kazališnoj družini Coccolemocco, Milan Lakoš kao koautor o Hvarskom pučkom kazalištu, Antun Petrušić o Operi u sobi). Nakon drugoga dijela u kojemu su abecedni popisi i kazala slijede dva važna priloga: *Važnija literatura (dopune i aneks) o hrvatskim profesionalnim, poluprofesionalnim, dobrovoljačkim, amaterskim, studentskim i alternativnim kazalištima, kazališnim družinama i grupama* popis je koji se nastavlja na bibliografski prilog u drugoj knjizi, a sastavile su ga Lucija Ljubić i Martina Petranović, selektirajući knjige i zbornike posvećene kazalištu, neke važnije radove iz časopisa te sve podatke o kazališnim časopisima koji su izlazili u obrađivanom vremenskom razdoblju.

Branko Hećimović potpisuje pak drugi prilog – popis važnijih prinosa za obradu i rekonstrukciju repertoara obuhvaćenih trećom knjigom *Repertoara hrvatskih kazališta*. Na poslijetku, iako su suradnici na obradi repertoara i njihovi inicijali, kako to priliči leksikografskim izdanjima, predstavljeni na samom početku knjige, zanimljivo je pogledati i u kazalo suradničkih prinosa pa utvrditi kako uz Branka Hećimovića najveći broj priloga potpisuje Antonija Bogner Šaban, istraživačica na istoimenom projektu.

Kao treća knjiga u nizu ovoga fundamentalnoga projekta, *Repertoar hrvatskih kazališta* nastavlja i upotpunjuje opću sliku hrvatske kazališne kulture, istražujući i usustavljajući teatrografske podatke i o nizu kazališta čiji nam popis predstava tek sada pruža temeljni uvid za daljnja (prije svega, ali ne samo) teatrologijska istraživanja, interpretiranja, komparacije pa i vrednovanja. Ponekad će se potkrasti i koja pogreška – primjerice, u sadržaju knjige, Akademija dramske umjetnosti posta-

la je Akademija dramskih umjetnosti, Šnajderov *Kamov, smrtopis* u splitskom HNK-u 1981. režirao je Želimir Mesarić, a ne Želimir Orešković, ili po jednoj jedinici Ljubomir Draškić svrstan je po imenu u slovo LJ – međutim, u nizu od čak 5900 obrađenih jedinica ukalkuliran je i određen broj takvih pogrešaka, jer, napokon, u svakom ozbiljnijem povijesno-kazališnom istraživanju *Repertoar* svojim podacima upućuje “natrag”, na povratak dokumentarističkoj građi (cedulja, program...) iz koje je temeljna jedinica nastala, a na temelju kojega tek onda teatrolog kreće u svoju rekonstrukciju određene predstave ili teme.

Upravo sve tri knjige *Repertoara hrvatskih kazališta* riznica su neizmjernoga potencijala znanstvenih (i ne samo) teatrologijskih tema, ali i memorija korisna živju hrvatskoj kazališnoj praksi koja iz najrazličitijih razloga mora posezati za podacima u njezinim koricama, podsjećajući se kako kazalište – u vremenima u kojima vlada uvjerenje kako su mnoge stvari počele danas – u nas ipak ima tradiciju, kakva god ona bila i koliko god se ona, najčešće iz neznanja, neprestano osporava. S kolikom ležernošću imamo prigodu listati stranice *Repertoara* tragajući za nekim podatkom, pritom često ni ne pomišljajući koliko je tragalačke energije i vremena uloženo u rad na tom fundamentalnom teatrografskom projektu koji, doduše, kao takav jest strukovno prepoznat, ali ipak: samo istraživači koji su se okušali u takvim ili srodnim (leksikografskim, biobibliografskim, teatrografskim) istraživanjima znaju kako ona nikada nisu dovoljno respektirana.